

Mišljenje Europskoga gospodarskog i socijalnog odbora o „Komunikaciji Komisije Europskom parlamentu, Vijeću, Europskom gospodarskom i socijalnom odboru i Odboru regija — Cijene i troškovi energije u Europi”

COM(2014) 21 završna verzija

(2014/C 424/10)

Izjestitelj: **g. Richard ADAMS**

Europska komisija je 15. siječnja 2014., sukladno članku 304. Ugovora o funkcioniranju Europske unije, odlučila savjetovati se s Europskim gospodarskim i socijalnim odborom o

Komunikaciji Komisije Europskom parlamentu, Vijeću, Europskom gospodarskom i socijalnom odboru i Odboru regija – Cijene i troškovi energije u Europi

COM(2014) 21 final.

Stručna skupina za prijevoz, energiju, infrastrukturu i informacijsko društvo, zadužena za pripremu rada Odbora o toj temi, Mišljenje je usvojila dana 21. svibnja 2014.

Europski gospodarski i socijalni odbor usvojio je mišljenje na 499. plenarnom zasjedanju održanom 4. i 5. lipnja 2014. (sjednica od 4. lipnja), sa 140 glasova za, 10 protiv i 13 suzdržanih.

1. Zaključci i preporuke

1.1 Cijene energije, promatrane u cjelini, dostigle su povijesno visoke razine i čini se da će se na njima i zadržati. Mnogi potrošači u domaćinstvima diljem EU-a doživljavaju to kao ozbiljan udar na svoje platne sposobnosti; industrijski potrošači su često pogođeni na sličan način. Ova komunikacija naglašava potrebu da civilno društvo bolje razumije kako određivanje cijena energije može pomiriti naše klimatske ciljeve s potrebom za energetske sigurnošću. Bez tog razumijevanja neće uslijediti ni politička volja, niti pristanak potrošača.

1.2 Cijene energije mogu predstavljati važan činitelj konkurentnosti za industriju. Međutim, gospodarska analiza industrijske konkurentnosti ne treba se ograničiti na cijene energije. Treba također uzeti u obzir druge ključne činitelje, poput energetske intenziteta i udjela troškova energije u ukupnim troškovima proizvodnje, kao i u profitnoj marži. Ključno je imati globalnu usklađenost u ograničavanju klimatskih promjena. Ako Europa bude u tome predvodila, preuzima rizik da posljedice budu nekonkurentnost, preseljenje industrije i izvoz ugljika.

1.3 Energetska učinkovitost, energija iz obnovljivih izvora i drugi autohtoni izvori energije mogu također poboljšati sigurnost opskrbe, ali uza svaki od njih povezani su i činitelji troška, rizika, učinka na okoliš i društvene prihvaćenosti. Kako će se nacionalni pristupi i stavovi mijenjati, za određivanje prihvatljive energetske mješavine u pojedinoj državi članici bitni su transparentna analiza i preispitivanje troška te bolje usklađivanje popratnih instrumenata (poput poticajnih cijena i uredba), a jednako je važna i suradnja sa susjednim zemljama.

1.4 Neophodno je osigurati sposobnost industrije za buduće prilagodbe, kao što se prilagođavala u prošlosti, te poduprijeti naročito sposobnost energetske sektora da provede neophodna ulaganja u energetske sustav. To će zahtijevati čvrste vladine obveze, koje moraju biti u skladu s potrebama europskog unutarnjeg energetske tržišta (IEM).

1.5 IEM treba dovršiti, ali da ostvari svoj puni potencijal treba ga poduprijeti odgovarajućim tržišnim instrumentima, istinskim usklađivanjem nacionalnih energetske politika na razini EU-a i jasnijim zajedničkim usmjerenjem. Nužan je preduvjet obnovljeni naglasak na transparentne i točne podatke. U obzir treba uzeti osobito stanje pojedinih država članica – na primjer u pogledu postojećih „energetskih otoka”. Pri preispitivanjima cijena treba imati na umu da se bez ispravno razvijene infrastrukture – a to je nešto što zahtijeva znatna ulaganja – unutarnje energetske tržište ne može dovršiti, niti mogu države članice uživati u njegovim dobitima.

1.6 Optimizacija troška putem snažnijeg usklađivanja i veće solidarnosti na razini EU-a ključna je osobito stoga što poluge energetske politike ostaju pod izravnim nadzorom država članica. Takvo je usklađivanje u prošlosti bilo slabo; potreban je nov pristup. Solidarnost država članica pred rastućim nesigurnostima oko opskrbe također je bitna, zajedno s povećanim naglaskom na daljnja zajednička istraživanja i razvoj kako bi se riješili očiti problemi u lancu proizvodnje i opskrbe energijom.

1.7 Razvoj čvorišta za tekući plin među skupinama država članica može optimizirati i smanjiti troškove pridonoseći razdvajanju cijena nafte i plina te poboljšanjem fleksibilnosti generatora.

1.8 Kako bi se usklađivanje poboljšalo, EGSO potiče na djelovanje i izravnu potporu opsežnom programu koji objedinjuje dijalog o energiji na europskoj razini. On treba uključiti potrošače energije, u domaćinstvima i industriji, te trgovinske i institucijske dionike u energetske lancu, uz lokalne, regionalne i nacionalne vlasti.

1.9 Taj europski energetske dijalog (EED), uključiv, reprezentativan, neovisan i transparentan, treba također pružiti temelj za novi postupak upravljanja koji je predložila Komisija, kako bi ostvario energetske i klimatske ciljeve predložene u okvirnom paketu za 2030. g.

2. Uvod i kontekst

2.1 Već nekoliko godina cijene energije, posebice električne, za većinu potrošača u domaćinstvu i industriji rastu stopom višom od inflacijske. Kućanstva širom Europe vide učinak na svoje kućne proračune, a u nekim je državama članicama znatno poraslo energetske siromaštvo. Pogođena je i konkurentnost nekih industrija, posebice onih energetske intenzivnih. U prošlosti je industrija na visoke cijene često uzvraćala poboljšanjem energetske učinkovitosti i specijaliziranjem za proizvodnju s visokom dodanom vrijednošću, ali može se prosuditi da se učinak toga postupka smanjuje. Gospodarski pad povećao je pritisak pa, unatoč energetske učinkovitosti i rezovima, troškovi za većinu potrošača nastavljaju rasti.

2.2 Dva glavna izvještaja koja se izravno odnose na cijene i troškove sadržana su u paketu koji je Europska komisija predstavila u siječnju 2014. g. Jedan je radni dokument o cijenama i troškovima energije; drugi je o energetske gospodarstvom zbivanjima u Europi. Tim se paketom postavljaju energetske i klimatske ciljeve za razdoblje do 2030. g. i kaže se da se zaštita klime, održanje industrijske konkurentnosti i pružanje građanima cijenom dostupne energije mogu pomiriti. To će zahtijevati zajedničko razumijevanje, priznanje i priopćavanje o konkretnim gospodarstvom, društvenim i ekološkim koristima koje proizlaze iz smanjenja emisija i ozelenjavanja gospodarstva. U paketu se podrazumijeva priznanje da će potpora javnosti biti bitna te da će se zahtijevati realističniji pristup izazovima, posebice financijskim. Komisija tvrdi da „ti ciljevi šalju snažan znak tržištu, ohrabrujući privatna ulaganja u nove cjevovode i električne mreže ili u niskoguljične tehnologije”⁽¹⁾.

2.3 Komunikacija o cijenama i troškovima energije, tema ovog mišljenja, ukazuje, kao što čini i IEA⁽²⁾, da će kombinacija svjetskih tržišnih cijena, bitnih velikih ulaganja u infrastrukturu i energetske učinkovitost, zajedno s pristojbama povezanim uz klimu, učiniti da cijena energije ostane na svojim trenutnim povijesno visokim cijenama. Ne samo da bi to moglo imati težak učinak na potrošače, nego ni trenutna veleprodajna cijena električne energije za energetske sektor od oko 40 eura po MWh-u neće omogućiti tom sektoru da poduzme neophodna ulaganja koja su potrebna kako za zamjenu starih osnovnih sredstava, tako za rješavanje klimatskih promjena. Mišljenje se usredotočuje na izgledan odgovor civilnog društva i stupanj do kojega se mogu uspostaviti snažni tržišni znakovi i politički odgovori, kako bi se ostvarili ciljevi politike.

⁽¹⁾ Uvod: http://ec.europa.eu/energy/2030_en.htm

⁽²⁾ World Energy Outlook („Svjetski energetske izgledi”), IEA, 2013. g.

3. Sažetak prijedloga Komisije

3.1 Tijekom pet godina koje su uslijedile 2008. g. maloprodajne su cijene energije u Europi porasle, u nekim državama članicama u prilično velikoj mjeri, unatoč donekle postojanim veleprodajnim cijenama električne energije i nepomičnim veleprodajnim cijenama plina. Učinak na potrošače u domaćinstvu i industriji, posebice tijekom razdoblja gospodarskog pada, bio je zamjetan i izgledno je da će se nastaviti. Velike su također razlike među državama članicama pa jedni potrošači plaćaju 250 do 400 % više nego drugi. Do znatnog je dijela tih povećanja došlo zbog rasta troškova prijenosa i raspodjele te povećanja poreza i pristojbi. Unatoč tome, trošak primarne energije ostaje najveći pojedinačni činitelj u sastavu cijena.

3.2 Vlade EU-a trebaju dovršiti unutarnje energetske tržište do 2014. g. Liberalizacija tržišta potaknut će ulaganja i konkurenciju te poboljšati učinkovitost u nekim područjima, s mogućim koristima u obliku nižih cijena. Potrošači i industrija (posebice mala i srednja poduzeća) mogu sniziti cijenu koju plaćaju prebacivanjem na jeftinije opskrbljivače energijom, tamo gdje su opskrbljivači dovoljno brojni.

3.3 Vlade EU-a također trebaju dalje razvijati energetske infrastrukture, opskrbu energijom i dobavne putove učiniti raznovrsnijima, te zauzeti jedinstveni stav kada pregovaraju s glavnim energetske partnerima.

3.4 Države članice trebaju također osigurati da se energetske politike koje financiraju krajnji potrošači i porezni obveznici primijene što je isplativije moguće te da slijede najbolje prakse.

3.5 EU i vlade država članica trebaju činiti više da usporede mrežne troškove i prakse. Usklađivanje mrežnih praksa diljem Europe ima potencijal poboljšati učinkovitost i srezati element troška mreže u cijeni.

3.6 Potrošači u domaćinstvu i industriji mogu donekle održati troškove energije niskima poboljšanjem energetske učinkovitosti. Dobrovoljne mjere potrošača za prilagodbu količine ili razdoblja potrošnje energije (odgovora na potražnju) te inovativne energetske tehnologije mogu pomoći uštedjeti energiju i novac.

3.7 EU mora nastaviti svoje napore s međunarodnim partnerima na energetske potporama i izvoznim ograničenjima te pomoći zaštititi određene industrijske potrošače putem fiskalnih prijenosa i izuzeća te smanjenjem poreza i pristojbi.

3.8 U biti, Komisija se zalaže za dovršenje jedinstvenog tržišta za energiju u EU-u i predlaže da kako kućanstva tako i industrija poduzmu mjere da poboljšaju svoju energetske učinkovitost, usvoje odgovor na potražnju i ostale nove energetske tehnologije i inovacije kako bi uštedjeli energiju i novac te da države članice znatno unaprijede prijenos i raspodjelu. Utvrđeno je da rast obnovljivih izvora može imati izravan učinak na poboljšanje energetske sigurnosti. Također se priznaje da će za potrošače u domaćinstvu u nekim državama članicama energetske siromaštvo tražiti djelovanje, prvenstveno putem mjera socijalne politike. Dogodi li se očekivano smanjenje konkurentnog stanja u energiji za industriju, i ono bi se moglo riješiti, prvenstveno kroz Svjetsku trgovinsku organizaciju (WTO), tako da međunarodne konkurentne zemlje smanje na najmanju moguću mjeru potpore za energiju, te također putem drugih fiskalnih prijenosa.

4. Opće napomene

4.1 Tri su bitna vida strateškog odgovora koji predlaže Komisija. Bez obzira na dovršenje unutarnjeg energetskeg tržišta, postoje li snažni argumenti za daljnji ili poboljšan pristup „zelenom“ gospodarstvu, kako se naglašava u okviru za 2030. g. i što bi to značilo za cijene i troškove energije? Drugo, može li se civilno društvo uvjeriti učinkovitim socijalnim dijalogom da je takav pristup valjan i prihvatljiv? Treće, hoće li biti moguće potaknuti tržište da u Europi stvori nova ulaganja u cjevovode i električne mreže te u niskouglačne tehnologije.

4.2 Energija je u cjelini, u svojim raznolikim oblicima, po vrijednosti vjerojatno roba kojom se na svijetu najviše trguje. Središnja uloga energije u gospodarskom razvoju osigurava da će istraživanja, razvoj te proizvodnja i prijenos energije u sagledivoj budućnosti zahtijevati golema ulaganja. To također vrijedi i za nedavno istaknutu potrebu da se pribavi sigurna opskrba energijom. To se obično obilježava frazom „Svjetla moraju ostati upaljena”, pri čemu se pod „svjetlom” podrazumijeva neophodna uloga energije u suvremenom društvu. Nužno je priznati da je, trenutačno, izgledno da će drugi ciljevi energetske politike, nacionalni ili na razini EU-a, ovisiti o sigurnosti opskrbe, činitelju koji treba jače naglasiti u komunikaciji, te da osiguranje toga može dovesti i do dodatnih troškova.

4.3 Istodobno, ako se želi podmiriti kratko do srednjoročne troškove prijelaza na niskougličnu proizvodnju energije, treba također nastaviti proučavati i iznova naglašavati nekoliko važnih činitelja na globalnoj razini.

- Proizvodnja energije stvara znatan učinak na okoliš na našoj planeti i na nas, prvenstveno putem klimatskih promjena, ali i putem štetnih učinaka po zdravlje.
- Trenutačno se 82 % globalne potražnje za energijom zadovoljava fosilnim gorivima, dugoročno ograničenim resursom.
- Pretpostavljena ograničenost dostupnosti resursa (vrhunac proizvodnje nafte itd.) manje je primjenjiva zbog novih istraživanja i razvoja novih postupaka izvlačenja, pa će tržišni pritisci da se koriste nekonvencionalni gorivi resursi biti znatni.
- Iskorištavanje samo trećine poznatih resursa fosilnih goriva više je nego dovoljno da gurne planetu preko razine od 450 ppm stakleničkih plinova (tj. 2 °C), pa ipak nova istraživanja i tehnike izvlačenja i dalje privlače golema ulaganja ⁽³⁾.

Neizbježno, energetski prijelaz iz fosilnih goriva mora se provesti. Brzina prijelaza je bitna – dovoljno brz da spriječi pretjeran klimatski učinak, dok istodobno zadržava postojeće gospodarske i društvene ustroje. Presudan će biti zajednički globalni napor, a ključno će biti održati gospodarsku sposobnost EU-a za doprinos tom prijelazu. Ključno je imati globalnu usklađenost u ograničavanju klimatskih promjena. Ako Europa bude u tome predvodila, preuzima rizik da posljedice budu nekonkurentnost, preseljenje industrije i izvoz ugljika.

4.4 Već je jasno da sama tržišta često ne uspijevaju riješiti društvena i ekološka pitanja – to nije njihova uloga. EGSO smatra da tržišta, iako često uspješno ostvaruju kratkoročne ciljeve troškova i učinkovitosti, treba preobraziti učinkovitim tržišnim instrumentima kako bi ih se osposobilo da ostvare društvene prioritete ⁽⁴⁾. To zahtijeva dobre propise, potporu i uključenost civilnog društva te razvoj snažne predanosti društveno odgovornom poslovanju.

4.5 Ako društvo ne bude razumjelo dvojbu s kojom se suočavaju i EU i svijet, neće biti ni političke volje, niti do potrošačkog prihvaćanja. Sva je prilika da će cijene nastaviti rasti. Potrošači će nastaviti snažno prigovarati takvom rastu. Izazov je smanjiti politički i društveni učinak.

4.6 EGSO smatra da je najučinkovitiji pristup u stvaralački dijalog o tim pitanjima posve uključiti europske potrošače energije, u domaćinstvu i u industriji, kao i trgovinske i institucijske dionike u energetsom lancu, te da će to ishoditi djelovanjem.

⁽³⁾ *The Burning Question (Goruće pitanje)*, Mike Berners Lee, Greystone Books, 2013.

⁽⁴⁾ SL C 226 – 16.7.2014., str. 1-9.

4.7 U trenutačnoj je Komunikaciji malo dokaza za takav pristup. Iako se „tržišta” spominju 41 put, ukupno se samo tri beznačajna navoda odnose na „uključenost”, „građanina”, „dijalog” ili „savjetovanje”. Na sličan se uzorak nailazi i u dokumentu s političkim okvirom za razdoblje od 2020. do 2030. godine.

4.8 Za tu su temu bitni dosljednost i djelovanje. Okvirni dokument iz 2011. „Energetski plan za 2050.” prepoznaje i širi tu točku „Uključivanje javnosti je ključno” (odlomak 3.4.), ali malo se na tome poduzelo.

4.9 EGSO stoga potiče institucije EU-a i države članice da hitno usvoje i djeluju prema okviru za europski energetski dijalog koji je Odbor usvojio 2013. g. u svom mišljenju o „Potrebama i načinima za uključivanje javnosti u područje energetske politike”⁽⁵⁾. Takav bi dijalog pomogao oblikovati uspostavu i održanje postupka upravljanja ostvarenjem energetskih i klimatskih ciljeva diljem EU-a.

4.10 U takvom postupku treba istaknuti:

- mnogo veći naglasak na transparentnost, čvrste propise i upravljanje na svim razinama
- veće razumijevanje i povjerenje građana/potrošača u djelovanje energetskog tržišta s prikladnom obukom i savjetima.
- veću uključenost javnosti u određivanje nacionalne i EU-ove energetske mješavine.
- fleksibilnost država članica pri izboru politika najprilagođenijih nacionalnoj energetskej mješavini i prioritetima, uz istodobno sve veću konvergenciju na razini EU-a.
- postizanje nacionalnih ciljeva (na području stakleničkih plinova, obnovljivih izvora energije i energetske učinkovitosti) u okviru integracije tržišta.

4.11 Već je zabilježeno variranje cijena energije diljem EU-a. Iako promjenjivost proizvodnje i troškova opskrbe igra u tome ulogu, širok raspon na energiju nametnutih poreza i pristojba činitelj je koji tome znatno pridonosi. U svim državama članicama porezi na energiju čine znatan udio vladinog prihoda, pa čak i kad se isključi oporezivanje nafte izazov pronalazanja drugih izvora prihoda koji bi zamijenilo bilo koje smanjenje poreza bio bi znatan⁽⁶⁾.

4.12 Treba, međutim, također napomenuti da je režim visokih poreza na neke vrste energije postao prihvaćen, iako uz gundanje. U EU-u porezi na naftu čine više od 55 % cijene, u usporedbi s, na primjer, 14 % u SAD-u i 41 % u Japanu.

4.13 U obzir treba uzeti osobito stanje pojedinih država članica – na primjer u pogledu postojećih „energetskih otoka”. Pri preispitivanjima cijena treba imati na umu da se bez ispravno razvijene infrastrukture – a to je nešto što zahtijeva znatna ulaganja – unutarnje energetske tržište ne može dovršiti, niti mogu države članice uživati u njegovim dobrobitima.

5. Posebne napomene

5.1 „Unutarnje energetske tržište” je osobito problematično jer je sigurnost opskrbe energijom bitan nacionalni interes, koji, unatoč napretku k unutarnjem energetskom tržištu, ostaje uvelike pod izravnim državnim nadzorom i utjecajem. Tehnički i zemljopisni činitelji te resursi također su pridonijeli teškoći djelovanja tržišta, u usporedbi s, na primjer, mnogim kategorijama potrošačkih dobara.

5.1.1 Cilj dovršetka jedinstvenog tržišta za električnu energiju i plin, koji je predstavljen u trećem energetskom paketu iz 2009., neće biti ispunjen i pokazalo se da je teško ostvariti glavne vidove energetske liberalizacije. Ostvarivanje koristi od tržišne integracije naišlo je na otpor vlada, korporacija i društva. U nekim državama članicama smatra se da bi sveobuhvatne promjene načina proizvodnje, distribucije i potrošnje energije mogle imati neprihvatljive posljedice.

⁽⁵⁾ SL C 161 – 6.6.2013., str. 1.-7.

⁽⁶⁾ Energy Policy and Energy Taxation in the EU (Energetska politika i oporezivanje energije u EU-u): IREF Europe http://www.irefeurope.org/en/sites/default/files/Energy_policy_EU.pdf

5.1.2 Iako se približavanje veleprodajnih cijena uglavnom događa u središnjoj i zapadnoj Europi, maloprodajne se cijene ne približavaju zato što države članice primjenjuju različite nacionalne programe za poticanje ulaganja u energetske sektor i zbog provedbe različitih nacionalnih politika o načinu raspodjele troškova potpore krajnjim potrošačima. Posljedično, razvija se „plitko” tržište električne energije koje samo optimizira uporabu postojećih europskih sustava. To, međutim, nije dovoljno jer je za ostvarenje tih ulaganja i osiguranje njihove isplativosti potrebno „duboko” tržište koje potiče optimalna ulaganja na europskoj razini. Na primjer, bitno je preispitivanje i bolje usklađivanje potpornih instrumenata (poput poticajnih cijena i uredba).

5.1.3 To zahtijeva povećanu likvidnost tržišta i određivanje cijena čvorištima, osobito za plin. Tržišta plina uspostavljena su u nekim državama članicama, ali još nisu dovoljno likvidna da ponude održivu alternativu – rastezljivoj – indeksaciji nafte i pruže tržišno utemeljeno određivanje cijena. Ključno je stoga razviti regionalna plinska čvorišta i poboljšati međusobnu povezivost među njima u pogledu kapaciteta prijenosa, ugovornih rješenja i pristupa tržištu, posebice fleksibilnih rata opskrbe. Odobravanje pristupa tržištu svim proizvođačima električne energije pruža im veću fleksibilnost za optimiziranje proizvodnih razdoblja. Oni mogu izbjeći proizvodnju tijekom razdoblja u kojima se ostvaruju gubitci i očuvati konkurentnost elektrana, smanjujući tako nepokrivene troškove koji se prenose potrošačima.

5.1.4 Još postoje nesigurnosti vezane uz dubinski sastav cijena energije diljem država članica. Podrobno istraživanje koje provodi Komisija o postizanju veće transparentnosti sastava cijena energije te dosega i učinka energetske politike ključno je za uspostavu temelja za ravnopravne uvjete pri proizvodnji i određivanju cijena energije. Postoji potreba za stalnim prikupljanjem podataka o cijenama i troškovima energije na razini elektrana radi povećanja transparentnosti radnih uvjeta u industrijskim sektorima, ali također i radi zasnivanja politika na utemeljenim podacima. Ključno je osigurati da transparentnost bude prvi korak k odabiru isplativih politika i suvisloj političkoj raspravi s javnošću. To se također odnosi na sastav profitnih razina dobavljača energije. Izostanak odgovarajućih statistika može potkopati vjerodostojnost odluka za koje se tvrdi da su utemeljene na dokazima. Takve statistike trebaju biti dostupne na svim razinama upravljanja.

5.1.5 Industrija može ulagati, što je prije i činila, kako bi smanjila intenzitet uporabe energije. Međutim, takva ulaganja zahtijevaju prihvatljiv povrat i s vremenom postaju sve skuplja.

5.1.6 U prošlosti su EU i države članice pomagale zaštititi ranjive industrije mješavinom besplatne dodjele sredstava, izuzeća od poreza i pristojba te, u nekim ograničenim slučajevima, nadoknadom. S obzirom da se jaz između troškova klimatske politike u EU-u i nekih od njegovih najvećih trgovinskih partnera EU-a neće uskoro smanjiti, Europska komisija treba procijeniti postojeći okvir i proučiti nove pristupe, koji su usklađeniji s unutarnjim tržištem, da zaštiti ranjive industrije.

5.1.7 S obzirom da je energetska sigurnost bitan državni interes, vlade će prihvatiti o tome ovisne dodatne troškove kako bi osigurale opskrbu. Također stoga što je državama članicama, zbog razloga vezanih uz suverenost, teško dogovoriti zadovoljavajući postupak upravljanja na razini EU-a, one mogu postati voljne podnositi tržišni model lošiji od optimalnog. Unatoč tomu, u stanjima energetske nesigurnosti solidarnost je ključna za trajnu opskrbu energijom.

5.1.8 Sveukupno, malo je naznaka da će uvelike različite nacionalne energetske politike koje provode države članice priznati potrebu za snažnijom integracijom na razini EU-a. To potkopava unutarnje energetske tržište i šalje zbujujuću poruku za ulaganja. EGSO smatra da je za usklađivanje nacionalnih strategija neophodno poduzeti odlučan korak k stvarnoj Europskoj energetske zajednici, posebice kako bi se osigurala jeftinija opskrba EU-a energijom,

5.2 Ozelenjavanje (povećanje ekološke prihvatljivosti) gospodarstva

5.2.1 U načelu se prijelaz na održivije gospodarstvo koje učinkovito koristi resurse dobro ustalio. U praksi, gospodarski pad, globalna konkurencija i neslaganja država članica oko prioriteta utjecali su na brzinu i učinkovitost prijelaza (7).

(7) SL C 271 – 19.9.2013., str. 18.-22.

5.2.2 Političke izjave o ozelenjavanju gospodarstva često samo riječima podupiru cilj održivog razvoja EU-a, ne prepoznajući ni opseg gospodarske i društvene promjene koju on podrazumijeva, niti ustrojne prepreke.

5.2.3 Ovaj se cilj često pogrešno tumačio kao „ozelenjavanje” postojećih gospodarskih djelatnosti, tj. smanjenje emisija CO₂, i održavanje nade da će to ishoditi većim rastom i radnim mjestima. Međutim, ozelenjavanje gospodarstva zahtijeva mnogo dublje preobrazbe uzoraka proizvodnje i potrošnje – i načina života – nego što je to vjerojatno društveno prihvatljivo u razdoblju od jednog desetljeća. Skoro pa sve gospodarske djelatnosti trebalo bi preobraziti, a tijekom prijelaznog razdoblja iz tradicionalnog u zeleni gospodarski uzorak razina rasta i stvaranja radnih mjesta je nesigurna. To treba poduprijeti usklađenim naporima u istraživanjima i razvoju.

5.2.4 Na sličan je način drastično umanjena važnost prepreka brzom, učinkovitim i kreposnom ozelenjavanju gospodarstva. Određivanje cijene utječe na sljedeća pitanja, na primjer:

- neodlučnost gospodarskih sektora (interesnih skupina) te stoga političara
- prednosti koje postojeće tehnologije imaju zahvaljujući plaćenju infrastrukturi
- nedostatak učinkovitog određivanja cijena ugljika
- učinkovito normiranje ekoloških oznaka
- tehnologiju i političke rizike novih tehnologija s niskim udjelom ugljika
- gubitak radnih mjesta i moguću neodlučnost u pogledu preobuke radnika
- pitanja industrijskih preobrazba i njihovih društvenih učinaka
- pitanja financiranja u okviru niskog (ili negativnog) ekonomskog rasta i „učvršćivanja proračuna”
- žestoku međunarodnu konkurenciju
- gospodarstvo s niskim razinama emisija CO₂ trebalo bi snažnu društvenu i političku suglasnost, golema privatna i javna ulaganja poduprta lakim pristupom financiranju i jasnim strateškim viđenjem, zapravo plansko „zeleno” gospodarstvo.

5.2.5 Unatoč tomu, do ozelenjavanja gospodarstva mora doći. Opseg je zamjetan i iznimno zahtjevan, ali ne postoji drugi izbor ako želimo osigurati održivu budućnost. Da se taj cilj postigne trebat će odrediti tempo koji priznaje ravnotežu političke vjerodostojnosti, gospodarske moći, stabilnih društvenih sustava i građanskog izbora. Međutim, ne ispunjavaju se preduvjeti, posebice u pogledu sudjelovanja javnosti u svladavanju prepreka. Također je točno da se mogu nakupiti jasne koristi poput razvoja tržišnog vodstva u održivoj energiji s niskim razinama emisija CO₂. EU je dobro unapredovala u uvođenju električne energije s niskim razinama emisija CO₂ u različite oblike zamjene za grijanje, a ima i veliki sektor za razvoj održivih prijevoznih inovacija.

5.2.6 Uloga ušteda energije i energetske učinkovitosti bitna je za smanjivanje troškova. Za domaćinstva, postoje još mnoge koristi koje se mogu steći upravljanjem potrošačkom potražnjom. Istaknuti primjeri učinkovitosti i smanjenja uporabe šire se zgradama javnog sektora (uvelike ograničenima na novogradnje), a poticanje veće energetske učinkovitosti u industriji, dobro uspostavljeno u nekim sektorima, još može postići uštede kod mnogih poduzeća.

5.2.7 Tržišni instrumenti odigrali su iznimno važnu ulogu u poticanju na preusmjeravanje gospodarstava država članica. Međutim, u većini je slučajeva manjkalo dosljednosti diljem EU-a u pogledu opsega i uporabe poreza, pristojba, potpora i drugih tržišnih instrumenata. To je posebice zamjetno u odnosu na energiju. Zato tržišni instrumenti moraju unaprijediti prijelaz na gospodarstvo koje učinkovito koristi resurse i ima niske razine emisija CO₂ te poduprijeti gospodarski oporavak ⁽⁸⁾.

⁽⁸⁾ SL C 226 – 16.7.2014., str. 1.

5.3 Neophodan zahtjev za učinkovitim upravljanjem postizanjem energetske i klimatske ciljeve EU-a, predložene u klimatskom i energetske paketu, jasno je vezana uz uspostavu dosljednih tržišnih mjera putem nacionalnih energetske regulatora. EGSO se snažno zalaže za usklađenu energetske politiku s dosljednim, ujedinjujućim upravljanjem nacionalnim politikama kao korakom k sveeuropskom optimiziranju troškova, pa stoga podupire inicijativu Komisije. Vjeruje, međutim, da je potrebna temeljito razmatranje kako bi osigurali da će sustav uistinu ostvariti svoje ciljeve i smatra da Odbor može korisno pridonijeti predstojećim prijedlozima Komisije, pogotovo kad je riječ o:

- uravnoteženju fleksibilnosti s postizanjem energetske ciljeve za energiju
- snažnom sudjelovanju javnosti i legitimnosti nacionalnih mjera i mjera EU-a,
- promicanju prihvaćanja odgovornosti država članica za taj postupak
- ostvarenju dosljednog i pouzdanog približavanja na razini EU-a.

5.4 Komisija je suočena sa zadatkom da osmisli sustav upravljanja koji je učinkovit u provedbi, ali dovoljno fleksibilan da osigura potporu država članica. EGSO stoga predlaže, u uskoj suradnji s Komisijom, pokretanje politički nepristranog razmatranja koje bi uključilo glasove svih dionika. Njegov bi cilj bio osmisliti učinkovit, fleksibilan i uključiv sustav upravljanja. I sustav uključivanja javnosti i sam sustav upravljanja bitni su za posredovanje i objašnjavanje izazova cijena i troškova energije.

Bruxelles, 4. lipnja 2014.

Predsjednik
Europskog gospodarskog i socijalnog odbora
Henri MALOSSE
